

від двох основних факторів – суб'єктивного, тобто ставлення обвинуваченого до пред'явленого йому обвинувачення, та об'єктивного, що виглядає як фактично існуючий обсяг доказового матеріалу й інформованість про нього адвоката-захисника.

Список використаних джерел:

1. Варфоломєєва Т.В. Криміналістика і професійна діяльність захисника. // Київ Вища школа, 1987. – 150 с.
2. Шепітько В.Ю. Теорія криміналістичної тактики : Монографія // Харків, Гриф, 2002. – 349 с.

Дунаєвська Л.Г.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правосуддя,*

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ В ХОДІ РОЗСЛІДУВАННЯ «МЕДИЧНИХ» ЗЛОЧИНІВ

Під час розслідування злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичним працівником часто виникають суттєві труднощі в кримінально-правовій оцінці протиправних дій медичного персоналу. Зокрема, при вирішенні таких питань: характер і особливості патологічного процесу в пацієнта; своєчасність, повнота й правильність у наданні медичної допомоги конкретними медичними працівниками; причинний зв'язок між конкретними діями медичного персоналу у вигляді дії чи бездіяльності, які призвели до важких наслідків для пацієнта; встановлення причини смерті або ступеня тілесних ушкоджень; встановлення можливості запобігання таким наслідкам за умови належного надання медичної допомоги тощо. Для вирішення таких питань необхідні спеціальні знання, які під час розслідування застосовують в процесуальній та непроцесуальній формі.

В ході розслідування зазначених злочинів слідчими (розшуковими) діями, до проведення яких залучають спеціалістів (процесуальна форма), як правило є: огляд місця події, огляд медичної документації, освідування, допит, обшук, пред'явлення для впізнання, призначення експертиз, отримання зразків для експертизи тощо.

Залучення спеціаліста можливе на різних стадіях слідчої (розшукової) дії, при підготовці до якої спеціаліст надає допомогу в плануванні найбільш доцільного використання техніко-криміналістичних засобів і методів. Під час проведення слідчих (розшукових) дій він може застосовувати ці засоби й методи або разом зі слідчим, або самостійно. Спеціаліст може надати допомогу слідчому й після завершення слідчої (розшукової) дії стосовно оцінки її результатів, визначення напрямків дослідження й використання

вилучених речових доказів та іншої інформації. Пріоритетними спеціальними знаннями, якими доводиться оперувати під час розслідування неналежного виконання професійних обов'язків медичними працівниками є знання в галузі судової медицини.

Для підвищення ефективності огляду в ході розслідування злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичним працівником, спеціаліст може вказати слідчому в яких медичних документах (медична картка стаціонарного хворого, медична картка амбулаторного хворого, журнал запису оперативних втручань у стаціонарі тощо) міститься інформація про особу, якій надавалася медична допомога; допомогти визначити тих медичних працівників, що повинні були б надати медичну допомогу при певній хворобі; звернути увагу в ході огляду місця події на лікарські препарати (таблетки, ампули, рідину в флаконах тощо), медичні інструменти (скаль, пінцет, ножиці тощо), медичні відходи (серветки, тампони тощо), які могли бути застосовані під час лікування хворого; зазначити місця можливого знаходження окремих біологічних слідів (слини, крові, тканин тіла тощо); в ході допиту допомогти викрити неправдиві показання, що стосуються спеціальних медичних питань тощо.

Під час розслідування «медичних» злочинів судово-медична експертиза призначається обов'язково для встановлення причин смерті, тяжкості та характеру тілесних ушкоджень (п. 1, 2 ч. 2 ст. 242 КПК України). Відповідно до п. 2.4 Інструкції про проведення судово-медичної експертизи, експертизу в справах про притягнення до кримінальної відповідальності медичних працівників за професійні правопорушення повинна проводити комісійна судово-медична експертиза [2].

Питання, що вирішуються судово-медичною експертизою: Чи правильно було встановлено діагноз хворого? Якщо ні, то які причини й наслідки цього? Чи в повному обсязі проведено обстеження хворого? Чи відповідало проведене лікування хворого встановленому діагнозу? Чи в повному обсязі надано медичну допомогу? Якщо ні, то чим пояснюється недостатня медична допомога і які заходи необхідно було ще провести? Чи не було шкідливим лікування, яке застосовувалося до даного хворого? Чи не було проведене лікування хворого причиною погіршення стану його здоров'я або причиною смерті? Що було основним у наслідку захворювання – характер і тяжкість самого захворювання або лікарські помилки, які допущено під час лікування? Чи своєчасно було надано медичну допомогу хворому? Якщо ні, то які були наслідки цього? Яку допомогу за наявних умов повинен був надати лікар при виявленні у хворого ознак захворювання? Чи зобов'язаний був лікар при виявленні у пацієнта ознак хвороби виконати певні медичні заходи і які саме? Чи необхідний був терміновий огляд хворого? Якщо так, то чи зобов'язаний був лікар за наявних умов оглянути хворого зразу ж після його надходження до стаціонару (при зверненні до лікаря)? Чи були порушення чинних інструкцій про лікування? Якщо так, то які саме порушення були, до якого наслідку вони привели і хто за них повинен нести відповідальність? Чи була науково обґрунтованою методика, яка застосовувалася при лікуванні? Чи правильно було вибрано методику оперативного втручання і чи правильно її

було проведено? Чи належно було проведено післяопераційний догляд і лікування хворого? [3, с. 76–78]. Чи існує причинний зв'язок між неналежним наданням медичної допомоги і несприятливими наслідками?

У кримінальних провадженнях щодо ненадання допомоги хворому медичним працівником на вирішення судово-медичної експертизи можуть бути поставлені наступні питання: Чи потребував стан хворого термінового медичного втручання, зважаючи на дані, які були відомі на той момент особі, яку звинувачують в ненаданні допомоги? В чому конкретно повинна була проявитися швидка медична допомога, яку необхідно було б надати хворому? Які необхідні умови для надання швидкої медичної допомоги? Чи можна було надати таку допомогу за відсутності належних умов? Чи існує причинний зв'язок між бездіяльністю медичного працівника і станом хворого? [4, с. 258–259].

Під час розслідування злочинів, вчинених медичними працівниками в ході професійної діяльності виникає необхідність провести дослідження тих чи інших фармацевтичних препаратів (таблеток, драже, капсул, ампул, свічок, гранул, порошків, рідини у флаконах, мазей). На вирішення фармацевтичної та фармакологічної експертизи можуть бути поставлені такі питання: Чи є представлена речовина фармацевтичним препаратом (лікарським засобом)? Якщо так, то яке його найменування? Чи є у представленому фармпрепараті сторонні домішки і якщо є, то які саме? Яка кількість цих домішок, і чи не є вони отруйними? Чи є на медичному шприці, ін'єкційних голках залишки фармацевтичних (лікарських) засобів? Якщо так, то яких саме? Чи належать надані на дослідження фармпрепарати до однієї партії? [1, с. 325].

В ході розслідування зазначених злочинів поряд з медичними часто виникає потреба в знаннях хімічних, технічних, психологічних тощо. При аналізі тих чи інших лікарських засобів кваліфікованими мають бути відомості, надані спеціалістом-хіміком, у випадках аналізу причин несправності того чи іншого технічного пристрою – спеціалістом-техніком, при аналізі психологічного стану лікаря й потерпілого – спеціалістом-психологом тощо. Залежно від обставин провадження, під час розслідування «медичних» злочинів, можуть призначатися такі комплексні експертизи як хіміко-біологічна, медико-біологічна; біологічні та криміналістичні експертизи.

До непроцесуальної форми використання спеціальних знань в ході розслідування злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичними працівниками належить: отримання консультації у спеціаліста поза слідчими (розшуковими) діями; безпосереднє ознайомлення слідчого зі спеціальною літературою та нормативними актами, які стосуються розслідуваної події.

Непроцесуальна форма застосування спеціальних знань (поза межами слідчих (розшукових) дій) полягає в тому, що слідчий звертається до відповідних фахівця для отримання консультацій з тих чи інших питань, які виникають у нього в ході розслідування злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичним працівником. Консультативна допомога спеціаліста застосовується для підготовки до допиту, обшуку та вилучення медичних документів, призначення судово-медичної експертизи та оцінки її

результатів тощо. Зокрема, спеціаліст може допомогти отримати різного роду відомості (щодо медичної термінології, медичної документації, стандартів надання медичної допомоги тощо); вдосконалити план допиту, зробити в ньому відповідні корективи щодо послідовності поставлених перед допитуваним питань, про характер і формулювання самих питань; правильно та повноцінно підібрати необхідні матеріали та об'єкти для експертного дослідження, вирішити питання про час призначення експертизи, сформулювати питання, які необхідно поставити перед судово-медичним експертом, а також рекомендувати призначення певного виду судових експертиз.

Безпосереднє ознайомлення слідчого зі спеціальною літературою та нормативними актами, які стосуються виконання професійних обов'язків медичними працівниками, щодо розслідуваної події, також є непроцесуальною формою застосування спеціальних знань. Це дасть можливість слідчому орієнтуватися в медичній термінології, самостійно оцінити певні дії медичних працівників, усвідомити умови й методи проведення експертних досліджень, що сприятиме кваліфікованій оцінці висновку експерта, поліпшить спільну роботу слідчого та спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Список використаних джерел:

1. Експертизи в судовій практиці / [Арсенюк Т.М. [та ін.] ; за заг. ред. В.Г. Гончаренка. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 388 с.
2. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи, затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95>. – Назва з екрану.
3. Каткова Т.В. Судебные экспертизы. Сб. вопросов / Т.В. Каткова, Г.К. Кожевников. – Харьков : РИП «Оригинал», ИМП «Рубриков», 1994. – 144 с.
4. Крылов И.Ф. Судебно-медицинская экспертиза при расследовании и судебном разбирательстве дел о нарушении профессиональных обязанностей медицинскими и фармацевтическими работниками / Крылов И.Ф. // Судебная медицина : Учебник для студентов юридических институтов и фак. / Под ред. Поркшеяна О.Х., Томилина В.В. – М. : Юрид. лит., 1974. – С. 257–263.

Кручок А.Б.

начальник юридичного відділу,

Західне регіональне управління ГО «Антикорупційне бюро в Україні»

СПЕЦІАЛЬНА АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОКУРАТУРА В СИСТЕМІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Новий етап діяльності прокуратури в Україні відповідно до рекомендацій Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) започатковано прийнятим 14 жовтня 2014 року Законом України «Про прокуратуру» (Закон), який повністю набуде чинності 15 липня 2015 року. Важливою особливістю є те, що Закон значно обмежив функцію нагляду за додержанням прав і свобод людини і громадянина, додержанням законів з цих питань органами